

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

วิธีจัดการ การใช้น้ำของรายภูรในเขตพื้นที่รับประโภช์ของโครงการชลประทานขนาดเล็กที่ผ่านๆ มา นับว่าเป็นผลกระทบต่อการใช้น้ำของรายภูรหลายด้าน ไม่ว่าด้านปริมาณ คุณภาพและการครอบคลุมพื้นที่ ข้อมูลจากการสังเกตและการสอบถามรายภูรผู้ใช้น้ำโครงการชลประทานขนาดเล็กในเขตพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จำนวนหลายโครงการ รวมถึงโครงการอ่างเก็บน้ำ อ้อยป่าโจ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นโครงการชลประทานขนาดเล็กที่ก่อสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 และแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2546 รวมเวลาดำเนินการ 2 ปี ได้ส่งน้ำให้รายภูรใช้เป็นเวลาประมาณ 3 – 4 เดือน โดยใช้หลักในการจัดการนำ ในรูปแบบเหมือนกับโครงการอื่นๆ ทั่วไป ทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้น้ำของรายภูรในเขตพื้นที่รับประโภช์ของโครงการฯ จำนวน 410 ครัวเรือน เช่นกันในลักษณะการใช้น้ำไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึงทุกครัวเรือน จนเกิดปัญหาต่อการดำรงชีวิตของรายภูรตามมา

นโยบายของกรมชลประทาน เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำของโครงการชลประทาน เพื่อให้เกิดประโภช์สูงสุดต่อรายภูรผู้ใช้น้ำ โดยให้รายภูรในเขตพื้นที่รับประโภช์ของโครงการฯ ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ ลักษณะรูปแบบการรวมกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ จากนโยบายและปัญหานำในการจัดการน้ำดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้นำหลักวิชาเกี่ยวกับบุทธศาสตร์ การพัฒนาใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์กรผู้ใช้น้ำของรายภูรในเขตพื้นที่รับประโภช์ของโครงการอ่างเก็บน้ำ อ้อยป่าโจ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส โดยการสร้างหน่วยระบบทำงานเพื่อใช้เป็นบุทธศาสตร์การพัฒนา สำหรับการบริหารจัดการการใช้น้ำของรายภูร ประกอบด้วย 3 บุทธศาสตร์ ได้แก่ บุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ บุทธศาสตร์ที่ 2 การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการและบุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดตั้งเงินกองทุนหมุนเวียนในการวิจัยครั้งนี้เมื่อผู้วิจัยได้สร้างบุทธศาสตร์ทั้ง 3 บุทธศาสตร์ขึ้นแล้ว ได้ทำการทดสอบบุทธศาสตร์ด้วยกรรมวิธีต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วและกำหนดตัวชี้วัดเพื่อเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จและความมีประสิทธิภาพของแต่ละบุทธศาสตร์ (หน่วยระบบทำงาน) และรวมถึงความสำเร็จและความยั่งยืนของกระบวนการบริหารจัดการองค์กรผู้ใช้น้ำทั้งระบบตามเกณฑ์การวัดที่กำหนดไว้ ดังนี้คือ

1. ยุทธศาสตร์การจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ จากการทดสอบพบว่ารายภูมิครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 256 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 62.43 จำนวนสมาชิกที่มีปีกามัยและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์กรมีความเห็นว่าเพื่อให้การบริหารจัดการน้ำมีประสิทธิภาพส่งผลให้มีน้ำใช้เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 71.57 จากผู้ตอบคำถามจำนวน 102 คน ขั้นตอนและวิธีการจัดตั้งองค์กร มี 3 ขั้นตอน และดำเนินการตามหลักการที่กำหนดไว้ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ (1) ขั้นเตรียมและเริ่มจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ (2) ขั้นการประชุมจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ (3) ขั้นดำเนินการเบื้องต้นขององค์กรผู้ใช้น้ำ สมาชิกจำนวน 256 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.0 ของจำนวนรายภูมิครัวเรือนเป็นสมาชิกทั้งหมด ให้ความร่วมมือและเสียสละทุนทรัพย์ในการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ จำนวนสมาชิกทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับที่ตกลงกันไว้แต่เบื้องต้นและการก่อตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ มีรูปแบบที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ สามารถคงสภาพไว้ได้ในลักษณะรูปแบบหนึ่งองค์กร คือ องค์กรผู้ใช้น้ำโครงการอ่างเก็บน้ำอัยป่าโจ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอวีเชา จังหวัดราชวิหาร

2. ยุทธศาสตร์การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำ จากการทดสอบพบว่ากระบวนการบริหารเป็นการดำเนินการที่ถูกต้องครบถ้วน 3 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ขั้นเริ่มเตรียมการคือการเรียกประชุมสมาชิกผู้ใช้น้ำเพื่อเสนอชื่อบุคคลเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการแต่ละตำแหน่ง (2) วิธีการเรียกชื่อผู้ที่ถูกเสนอชื่อเพื่อให้สมาชิกยกมือโหวตเสียง ลงคะแนนติดต่อกันจนครบ โดยถือเอาผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดเป็นผู้ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการฯ (3) เมื่อได้รายชื่อครบถ้วนแล้ว นำรายชื่อเสนอ นายอำเภอเข้าของพื้นที่ ลงนามแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการฯ การคัดเลือกคณะกรรมการบริหาร ได้ครบจำนวน 5 กลุ่มและแต่ละกลุ่มนี้มีจำนวนครบตามกำหนด ดังนี้ ประธาน 1 คน รองประธาน 3 คน เลขาธุการ 1 คน เหรัญญิก 1 คน และกรรมการ 11 คน รวมทั้งสิ้น 17 คน ซึ่งมีสถานภาพ หน้าที่และพฤติกรรมแตกต่างกัน โดยเฉพาะความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร และการอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เท่ากัน บางคนขาดความสนใจและไม่อุทิศเวลาให้กับงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้ภาระไปตกแก่กรรมการคนอื่น ดังนั้นคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำ จำนวน 17 คน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมกับภาระงานและหากขาดหายไปส่วนหนึ่ง ก็สามารถที่จะปฏิบัติงานทดแทนกันได้

สมาชิกผู้ใช้น้ำมีความพึงพอใจต่อคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำที่ได้ผ่านกระบวนการการคัดเลือกโดยสมาชิกผู้ใช้น้ำ ซึ่งมีความคิดเห็นตรงกันจำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของสมาชิกทั้งหมด

ความรู้ความสามารถ ความซื่อสัตย์และการอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำเกินกว่าร้อยละ 70 ซึ่งเกินเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้และคณะกรรมการจำนวน

17 คน ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน แม้บางครั้งจะมีความขัดแย้งกันบ้าง แต่ก็ยอมรับเหตุผล ซึ่งกันและกันและยอมรับกฎหมายที่ถือเอาเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งเป็นข้อบุติ

คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำของเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความมุ่งมั่นและเสียสละในการดำเนินงานจนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของสมาชิกผู้ใช้น้ำ

3. ยุทธศาสตร์ในการจัดตั้งเงินกองทุน ด้วยการเรียกเก็บจากสมาชิกผู้ใช้น้ำได้เงินจำนวน 7,680.00 บาทและได้จากการน้ำที่มาจากสมบทุนจำนวน 5,000.00 บาท รวมเป็นเงินกองทุน 12,680.00 บาท นำเงินฝากธนาคารในนามบัญชีเงินกองทุนหมุนเวียนกลุ่มสมาชิกผู้ใช้น้ำโครงการอ่างเก็บน้ำอัยป่าฯ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ยอดเงินกองทุนมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นแต่ไม่มากนัก เนื่องจากไม่มีการทำธุรกรรมเกี่ยวกับการเงิน ส่วนที่เพิ่มขึ้นเป็นเฉพาะค่าสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น และรวมถึงดอกเบี้ยเงินฝาก เมื่อว่าเป็นเงินกองทุนจะมีจำนวนน้อยแต่ไม่ได้หมายความว่าจะทำให้องค์กรลูกยกเลิกไป เนื่องจากไม่มียอดค่าใช้จ่ายจึงทำให้หน่วยองค์กรยังคงสภาพไว้ได้

4. ความสำเร็จและความยั่งยืนของกระบวนการบริหารจัดการองค์กรผู้ใช้น้ำของรายภูร ในเขตพื้นที่รับประโยชน์โครงการอ่างเก็บน้ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ นับได้ว่าบรรลุผลเนื่องจากมีโครงสร้างที่ครบองค์ประกอบดี 3 หน่วย ระบบทำงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพทุกหน่วยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 และสามารถใช้ในการบริหารจัดการน้ำให้รายภูรเพื่อการอุปโภค – บริโภค ได้อย่างเพียงพอตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 433 ลิตร/ครัวเรือน/วัน สามารถส่งน้ำได้ครอบคลุมพื้นที่ทุกครัวเรือนและส่งน้ำเพื่อการเกษตร ได้อย่างเพียงพอ ทำให้สมาชิกผู้ใช้น้ำพึงพอใจต่อคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำโดยไม่มีการร้องเรียนหรือต่อต้านเกิดขึ้นเลย

การวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์กรผู้ใช้น้ำของรายภูร ในเขตพื้นที่รับประโยชน์ของโครงการอ่างเก็บน้ำอัยป่าฯ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เริ่มต้นด้วยขั้น DO, R,A → R₂O เป็นการศึกษาปัญหาทุกชั้น ปัญหาไป ปัญหาปัจจัยและปัญหาสืบเนื่อง ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์สภาพปัญหา ขั้นตอน R₂A → R₂O, D₂A → D₂O กำหนดเป้าหมายของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการน้ำโดยการสร้างยุทธศาสตร์ขึ้น 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์การจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ (2) ยุทธศาสตร์การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำ (3) ยุทธศาสตร์การจัดตั้งเงินกองทุนหมุนเวียน เพื่อเป็นโครงสร้างของกระบวนการบริหารจัดการ แล้วทำการทดสอบยุทธศาสตร์ที่สร้างขึ้นด้วยการกำหนดประเด็นชี้วัด ตัวชี้วัดและเกณฑ์การวัดรวมถึงการทดสอบความสำเร็จและความยั่งยืนของกระบวนการด้วยหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น

ผลการทดสอบเป็นข้อยืนยันได้ว่ากระบวนการบริหารจัดการองค์กรผู้ใช้น้ำของรายภูร ในเขตพื้นที่รับประโยชน์ของโครงการฯ มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน สามารถนำรูปแบบไปใช้กับโครงการอื่นๆ ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์กรผู้ใช้น้ำของรายภูรในเขตพื้นที่รับประโภชน์ของโครงการอ่างเก็บน้ำอัยป่าโจ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เมื่อพิจารณาผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะบางประการ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการน้ำของโครงการชลประทานขนาดเล็ก โครงการฯ อื่นๆ และเป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างระบบการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพในรูปแบบต่างๆ 7 ประเด็น ดังต่อไปนี้คือ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยพบว่า คุณภาพน้ำที่ส่งไปให้สมาชิกใช้ในการอุปโภค – บริโภค ยังสะอาดไม่สะอาดเพียงพอตามมาตรฐานน้ำเพื่อการอุปโภค – บริโภค จึงควรพิจารณา ก่อสร้างโรงกรองน้ำเพื่อกรองน้ำจากจุดเริ่มต้นท่อส่งน้ำ เพื่อการส่งน้ำกระจายให้สมาชิกได้ใช้น้ำ ที่สะอาดตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้
2. ควรมีการจัดประชุมสัมมนาเพื่อการระดูน้ำหรือสร้างแรงจูงใจให้คณะกรรมการบริหารจัดการมีจิตสำนึกร่วมกันในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการบริหารจัดการน้ำเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิก
3. ควรมีการจัดประชุมสมาชิกผู้ใช้น้ำให้มีความถี่มากกว่านี้เพื่อการเสริมสร้างความรู้ ทักษะในการใช้น้ำและการบำรุงรักษาแหล่งน้ำเพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป
4. ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าด้าน การเกษตร การประมง การอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว
5. ควรจัดให้มีการอบรมสมาชิกผู้ใช้น้ำในการรักษาป่าไม้ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำของโครงการฯ เพื่อรักษาปริมาณน้ำดื่นทุนให้คงอยู่ในสภาพเดิมด้วยวิธีการเฝ้าระวังไม่ให้มีการตัดไม้ทำลายป่า บริเวณดังกล่าว
6. ควรนำมาตรการใดๆ ทางสังคมมาใช้เพื่อชักนำให้รายภูรในเขตพื้นที่รับประโภชน์ ของโครงการฯ มาสมัครเป็นสมาชิกให้ครบถ้วนเรื่อง เพื่อสะท้อนในการบริหารจัดการน้ำ
7. ในปัจจุบันมีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า แหล่งน้ำขนาดเล็ก เมื่อดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จควรส่งมอบให้องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความ ใกล้ชิดกับสมาชิกผู้ใช้น้ำมากที่สุดเข้ามาดูแลและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ นับว่าเป็นผลดี เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณและสามารถตั้งงบประมาณมาใช้ในการ บำรุงรักษาแหล่งน้ำได้ เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
8. ก่อนมีการเริ่มโครงการ ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ ทุกขั้นตอนเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยแท้จริง